

Geliş Tarihi:

04.05.2021

Kabul Tarihi:

08.08.2021

Yayımlanma Tarihi:

20.12.2021

Kaynakça Gösterimi: Alhan, M. A. (2021). Doğu Akdeniz enerji kaynakları ekseninde: Türkiye, Avrupa ve ABD basınındaki haber başlıklarının karşılaştırmalı duygu analizi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(42), 1438-1466. doi:10.46928/iticusbe.932569

DOĞU AKDENİZ ENERJİ KAYNAKLARI EKSENİNDE: TÜRKİYE, AVRUPA VE ABD BASININDAKİ HABER BAŞLIKLARININ KARŞILAŞTIRMALI DUYGU ANALİZİ¹

Araştırma

Mehmet Ali Alhan

Sorumlu Yazar (Correspondence)

İstanbul Medipol Üniversitesi

mehmet.alhan@std.medipol.edu.tr

Mehmet Ali Alhan, İstanbul Medipol Üniversitesi Yönetim ve Strateji Ana Bilim Dalında doktora yapmakta ve Yapay zekâ modelleri üzerine araştırmalarını sürdürmektedir.

---

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

DOĞU AKDENİZ ENERJİ KAYNAKLARI EKSENİNDE: TÜRKİYE, AVRUPA VE ABD BASININDAKİ HABER BAŞLIKLARININ KARŞILAŞTIRMALI DUYGU ANALİZİ

Mehmet Ali Alhan
mehmet.alhan@std.medipol.edu.tr

ÖZET

Gazeteler, kitle haberleşme vasıtaları olmalarının yanı sıra, kitleleri bilgilendirme, bilinçlendirme ve yönlendirme rolleri bağlamında birer kamuoyu oluşturma ve propaganda amaçlı bilginin manipüle edilebilmesine de zemin hazırlayan güçlü birer araçtır. Bu nedenle bahse konu olan yayın organının gerçekliği resmetme ve okura sunma biçimi, ulusal ve uluslararası boyutta kitleleri konsolide edebilecek ve politik refleks geliştirmelerine neden olabilecek bir güç olarak temayüz edebilmektedir.

Amaç: Bu çalışmada, Türkiye’den Sabah ve Sözcü gazeteleri ile Doğu Akdeniz Enerji havzasında aktif rol almak isteyen ülkelerin yazılı basınına ait öncü gazetelerden örneklem alınmış, “Doğu Akdeniz Enerji Kaynakları” içerikli haber başlıkları ve kısa özetleri üzerine duygu analizi ile söylem çözümlemesi yapılarak bölgesel ve küresel boyutta spesifik ve stratejik bir konunun ne tür “kavramlar” ekseninde ele alınarak kitlelere reel ya da dezenformatif bir şekilde sunulduğunun söylem bazlı tespitini yapmak amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu doğrultuda duygu analizi açısından haber başlıkları ve kısa özetlerinin sınıflandırılmasında “R Dili” programlama aracı kullanılmış ve söylem içeriklerinin ne tür bir duyguya karşılık geldiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bulgular: Analiz neticesinde Türkiye ve yabancı basında yer alan “pozitif” sözcüklerin, “negatif sözcüklere oranla baskın oldukları müşahede edilmiştir.

Özgünlük: Bu çalışmanın en büyük özgünlüğü hem ekonomik hem de siyasi açıdan önem arz eden Doğu Akdeniz bölgesindeki enerji kaynaklarına yönelik orijinal bir yöntemle analiz yapılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, Enerji Kaynakları, Duygu Analizi, Gazete Başlıkları

JEL Sınıflandırması: C8, N7

EASTERN MEDITERRANEAN ENERGY RESOURCES AXIS: A COMPARATIVE EMOTION ANALYSIS OF NEWS HEADLINES IN TURKEY, EUROPE AND USA

ABSTRACT

Newspapers, in addition to being mass media, are also powerful tools that prepare the ground for the manipulation of information for public opinion and propaganda purposes in the context of their role of informing, raising awareness and directing the masses. For this reason, the way the media organ in question portrays reality and presents it to the reader can be seen as a force that can consolidate the masses at the national and international level and cause them to develop political reflexes.

Purpose: In this study, samples were taken from Sabah and Sözcü newspapers from Turkey and the leading newspapers of the countries that want to take an active role in the Eastern Mediterranean Energy Basin. and it is aimed to determine on the basis of discourse what kind of "concepts" a specific and strategic issue is presented to the masses in a real or disinformative way.

Method: In this direction, the "R Language" programming tool was used in the classification of news headlines and brief summaries in terms of sentiment analysis and it was tried to determine what kind of sentiment the discourse contents correspond to.

Findings: As a result of the analysis, it was observed that the "positive" words in the Turkish and foreign press were compared to the "negative words".

Originality: The greatest originality of this study is the analysis of the energy resources in the Eastern Mediterranean region, which is important both economically and politically, with an original methodology.

Keywords: Eastern Mediterranean, Energy Resources, Emotion Analysis, Newspaper Headlines

JEL Classification: C8, N7

GİRİŞ

Zaman içinde enerji ve enerji kaynakları; toplumları, yerleşim yerlerini ve geçinme koşullarını şekillendirmiş ve şekillendirmeye devam etmektedir. Öte yandan, dördüncü kuvvet medya, kamuoyu oluşturma açısından çok etkili bir şekilde kullanılmaktadır. İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte enerji savaşlarının yanı sıra haber ve /veya medya kanallarıyla toplum mühendisliği yapma, kitleleri etkileme ve yönlendirme de ayrı bir mücadele alanı haline gelmiştir. Günümüzde Doğu Akdeniz'deki enerji kaynağı arayışında da böyle bir etkileme savaşının yaşandığı görülmektedir.

Doğu Akdeniz'de keşfedilen enerji kaynakları, bölge ülkeleri ve bu ülkelerin ticari ve politik iş birliği yaptığı ülke iktidarları ile ortak çalışılan şirketlerin faaliyetleri medya aracılığıyla kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Bu paylaşımlar, şirketlerin ve devletlerin kurumsal ve resmî web sitelerinden, sosyal medya hesaplarından, basın araçları üzerinden yapılmaktadır. Doğu Akdeniz'de keşfedilen enerji kaynakları ve bu kaynakların çıktığı münhasır ekonomik bölgeler, taraf ülkeler arasında gerilimlere, tartışmalara ve çatışmalara neden olmaktadır. Bu tartışmalar ve çatışmalar, medya aracılığıyla özellikle haber başlıkları ile kamuoyuna yansıtılarak toplumlar yönlendirilmeye çalışılmaktadır. Sosyal medya ve internet üzerinde yayınlanan ve paylaşılan bilgi ve veriler, akademik araştırmaların konusu olabilmektedir. Alan yazınında yapılan taramada, Doğu Akdeniz ve enerji kaynakları merkezli yazılı haberlerin ve haber başlıklarına yönelik duygu analizi araştırmasının olmadığı tespit edilmiştir.

Bu çalışma ile Atlantik Bloğu içerisinde yer alan devletlerin yazılı basınları arasında, bölgesel bir konuya yönelik farklı görüşlerin, yorumların ve bakış açılarının karşılaştırmalı bir biçimde incelenmesi ve analiz edilmesi ile ortaya çıkacak sonuçların politik duygu yoğunluğu belirlenecektir. Bununla birlikte enerji-politik merkezli blok siyasetinin uluslararası ilişkilerde çıkar çatışmasını önleyici bir işlevinin olup olmadığına ve demokratik ve liberal sistemler içerisinde dahi sorun teşkil etme potansiyeli olan kriz bölgelerinde izlenen siyasete ilişkin basın, temelde toplumun vicdanını yansıtan bir araç olarak önem verilmesi gereken bir kamusal güç niteliği taşıması, akademik literatürde bu yönde ciddi analizler ve değerlendirmeler yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bu nedenle bu çalışmada, akademik alanda basın-politika ve basın-kamuoyu etkileşiminin karşılaştırmalı bir biçimde ele alınmasına yönelik bilimsel boşluğu büyük oranda dolduracağı varsayılmaktadır. Bu çalışmadan elde edilecek bulguların, devletlerin bağımlı ve bağımsız karar alabilme yetenek ve iradelerini göstermesi açısından bu alandaki literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türk dış politikasının yapısal reflekslerine etki eden bölgesel güvenlik (Doğu Akdeniz) konularında, uluslararası politikayı ve gündemi belirleme kapasitesine sahip devletler nezdinde görsel basında ve haber kaynaklarında ilgili konuya dair baskın duygu tonunun belirlenmesidir. Dolayısıyla elde edilen bulgular ölçeğinde karar alıcılar ile kamuoylarının aynı konuda benzer ya da farklı duygu yoğunluklarına sahip olup olmadığının tespit edilmesi hedeflenmiştir.

DOĞU AKDENİZ ENERJİ KAYNAKLARI VE ENERJİ POLİTİK DURUM

Dünya genelinde ve Kuzey Denizi gibi eski petrol alanlarındaki üretimin azalması ve petrole kolay , Erişim Tarihi: döneminin son bulması sebebiyle Hidrokarbon arama ve sondaj şirketleri, hedeflerini daha derin sulara ve geçmişte ilgi görmeyen sahalara yöneltmeye başlamıştır (Can, 2019). Doğu Akdeniz bölgesi, bu odak bölgelerinden en önemlisi olmaya başlamış ve enerji-politik gündemin merkezine oturmuştur.

Doğu Akdeniz'deki Doğal Gaz Keşfi ve Tahmini Rezervler

Total, ENI, Exxon, BP ve Shell gibi büyük enerji şirketleri, Kıbrıs Adası, Lübnan, Suriye ve İsrail arasında kalan ve Levant Havzası adı verilen alana odaklanmıştır (Stratfor, 2018). Bu bölge ile ilgili en kapsamlı çalışmayı ise Amerikan Jeolojik Araştırmalar Merkezi (United States Geological Survey, USGS) yapmış ve 2010 yılında çalışma raporunu da yayınlamıştır (Can, 2019; Levant Basin Province, 2010). USGS'in raporuna göre Levant Havzası'nda toplamda 1,7 milyar varillik iki petrol rezervi olduğu tahmin edilmektedir (Kirschbaum ve diğerleri, 2010). Bu keşifler, bölgenin doğal gaz zenginliği, büyük ölçekli uluslararası şirketler ve bu şirketlerin arkasındaki devletlerin, bölgeye ilgisini çekmekte ve yatırımlarını da artırmaktadır. Çoğunluğu deniz yatağında olan çıkarılabilir doğal gaz rezervinin 3,45 trilyon metreküp olduğuna dair tahmini hesaplamalar medyaya yansımıştır (Can, 2019; Hürriyet, 2018).

Doğu Akdeniz bölgesindeki arama çalışmalarında 2009 yılı önemli bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Bu tarihten önce özellikle İsrail menşeli şirketler yüzlerce sondaj çalışması yapmış olsa da kayda değer bir ticari başarı elde edilememiştir. 1950'lerde kıyı bölgelerde başlayan çalışmalar 1970 ve 1990'larda daha derin sulara yönelmiş ve 1990'ların sonu ve 2000'lerin başında bulunan doğal gaz rezervleri çıkarılmaya başlanmıştır (Can, 2019). Fakat çıkarılan gaz miktarı, İsrail'in kendi ihtiyacını bile karşılamada yetersiz kaldığı raporlanmıştır.

Bölgedeki ilk büyük doğal gaz rezervi İsrail'e ait Hayfa kıyısına yaklaşık 90 kilometre uzaklıktaki Tamar açıklarında İsrail'in münhasır ekonomik bölgesinde (MEB) keşfedilmiştir. Bin 700 metre derinlikte bulunan rezervde 280 ya da 290 milyar metreküp doğal gaz olduğu tahmin edilmektedir (Can, 2019; Demiryol, 2019). Tamar açıklarındaki keşfin getirdiği siyasi tartışmalar henüz durulmadan Leviathan sahasında İsrail daha büyük bir rezerv keşfettiğini duyurmuştur (Demiryol, 2019; Muratoğlu, 2020). Hayfa'dan 130 kilometre açıkta ve bin 500 metre derinlikte bulunan doğal gaz rezervinin büyüklüğünün 622 milyar metreküp olduğu tahmin edilmektedir. Bu sahadaki çıkarılabilir gaz miktarının tek başına İsrail'in 40 yıllık ihtiyacını karşılamaya yeterli miktarda olduğu hesaplanmıştır (Can, 2019). Doğu Akdeniz'de münhasır ekonomik bölgesi olan ve doğal gaz keşfi yapılan blokları gösteren harita Şekil.1'de yer almıştır.

Şekil 1. Doğu Akdeniz'deki Münhasır Ekonomik Bölgeler ve Doğal Gaz Keşif Alanları
Kaynak: (Karaçin, 2012).

2011 yılında Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne ait Limasol bölgesinin 160 kilometre güneyinde ve Leviathan sahasının 30 kilometre batısında yer alan 12 numaralı bloktaki Afrodit sahasında büyük gaz rezervinin keşfi yapılmıştır (Smith, 2019). Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin İsrail adına, arama çalışmalarını yürüten Noble Energy'ye verdiği ihaleyle bulunan ilk doğal gaz rezervinin bin 700 metre derinlikte ve 129 milyar metreküp kapasiteli olduğu tahmin edilmektedir (Noble Energy, 2019; Ratner, 2016).

Bölgedeki diğer keşiflerin yanı sıra, Mısır kıyılarından 150 kilometre açıkta bulunan Zohr sahasında da doğal gaz rezervi bulunmuştur (Demirci, 2019; Reed, 2015). Bu sahadaki rezervin 849 milyar metreküp büyüklüğünde olduğu tahmin edilmektedir (Kirschbaum ve diğerleri, 2010). Keşfi, İtalyan ENI şirketi yapmıştır (Bezat, 2015). Keşfin ardından üretimin 2019 yılı sonunda başlaması ve yılda 30 milyar metreküp doğal gaz çıkarılması hedeflenmiştir (Can, 2019). 2018 yılında, Mısır'ın Sina yarımadasının kuzeyinden yaklaşık 50 kilometre açıkta yer alan Nur sahasında ENI şirketi, bir rezerv keşfetmiştir (NTV, 2020). İlk incelemelerde rezerv miktarı net olarak hesaplanamamıştır. ENI şirketi fizibilite çalışmalarının devam ettiğini duyurmuştur (Bezat, 2015).

İtalyan ENİ Şirketi, 2018 yılı şubat ayında yaptığı açıklama ile 2 bin 74 metre deniz derinliği olan Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne ait Kalipso (Calypso) sahasında toplamda 3 bin 827 metre derinliğe inilerek bir doğal gaz rezervine ulaşıldığını açıklamıştır (ENİ, 2018). Açıklamada, bu bölgedeki fizibilite çalışmalarının sürdüğü ve bulunan rezervin 169 milyar metreküp ile 226 metreküp arasında olduğu tahmin edildiği bilgisine yer verilmiştir. 2019 yılında Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin münhasır ekonomik bölgesinde yer alan ve 10 numaralı blokta arama çalışmaları sürdüren Exxon ve Qatar Petroleum ortak girişiminin, Glaucus-1 isimli sahada ilk tespitlere göre 142 ile 277 milyar metreküp aralığında büyüklüğe sahip bir doğal gaz rezervi tespit ettikleri medyaya açıklanmıştır (Can, 2019; Demirci, 2019; Kambas ve Zawadzki, 2019). Medya haberlerinde, yapılan bu keşfin mevcut bulunanlar arasında en büyük rezerv olduğu özellikle vurgulanmıştır.

Doğu Akdeniz'de Enerji-Politik Merkezli Bölgesel ve Küresel Çekişmeler

Bölgedeki komşu ülkelerin birbirleriyle olan sorunları ve münhasır ekonomik bölge sınırlarındaki anlaşmazlıklar bölgenin ekonomik potansiyelinin artmasıyla siyasi gündemi de daha fazla meşgul etmeye başlamıştır (Can, 2019). Tamar açıklarında bulunan doğal gaz rezervler, zaten sorunlu olan bölgedeki ilişkilerin ve güç mücadelesinin daha da fazla ısınmasına yol açmıştır (Demirci, 2019; Stratfor, 2018). Lübnan, Tamar ve Leviathan sahalarının bir kısmının kendi deniz yetki alanlarında olduğunu savunmuş ve bu alanlarda keşif ve çıkarma işlemleri için Uluslararası ihaleye bile çıkmıştır (Abdel-Kader, 2011).

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Limasol açıklarında yapılan gaz rezervinin keşfi, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile Türkiye arasında sorun oluşturmuştur. Münhasır ekonomik bölge temelinde, yapılan bu keşfe yönelik olarak hem Türkiye hem de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti itiraz etmiştir (BBC, 2019). Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin 2010 yılında İsrail'le vardığı ve deniz sınırlarının belirlendiği bu anlaşmayı; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yetki alanlarını yok saydığı için Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, bu anlaşmayı geçersiz saydığını uluslararası topluma duyurmuştur (T.C Dışişleri Bakanlığı, 2010).

Bölgede Mısır, İsrail ve Türkiye arasında yaşanan sorunlar, Kıbrıs meselesinin henüz bir çözüme kavuşturulmamış olması, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin uluslararası alanda 13 parsel için sondaj ihalesine çıkması, bulunan rezervlerin çıkarılması ve pazarlanması bölge ülkelerini iş birliğine zorlamış ve oluşan bu durum Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin oyun dışı bırakılarak yeni ittifakların ve iş birliği alanlarının önünü açılmasına ortam oluşturmuştur (Demirci, 2019). AB ve ABD dış politika olarak İsrail, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi arasında enerji güvenliği ve askeri alanda iş birliği çalışmalarını desteklemektedir. Böylece, deniz alanlarının güvenliğinin sağlanması, Eastmed doğalgaz boru hattının inşası, İsrail ve Kıbrıs gazının AB'ye taşınması gibi konularda iş birliğini içeren üçlü koalisyon dönemi başlatılmıştır (Demirci, 2019). Bu ittifak, Türkiye ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi arasında enerji-jeopolitik merkezli gerginlik alanı oluşturmuştur (Stratfor, 2018).

Münhasır ekonomik bölge hak iddialarına ve oluşan ittifaklara karşı Türkiye, Fatih ve Yavuz adlı sondaj gemilerini Kıbrıs açıklarına göndermiştir. Fatih ve Yavuz sondaj gemilerinin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ruhsat verdiği bölgelerde doğalgaz aramalarına başlaması, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Yunanistan, Avrupa Birliği, Mısır, İsrail, AB ve ABD tarafından tepki ile karşılanmıştır (BBC, 2019). Bölge dışında yer alan devletler ve bu devletlere ait şirketlerin, oyuna girmesi, bölgesel iş birliklerini, küresel iş birliğine çevirmiştir. Böylece Doğu Akdeniz ittifakı güçlenmesi karşısında; Türkiye'nin maksadını aşan adımlar attığı, bu nedenle daha da yalnızlaştığı ve haklı davasında haksız duruma düştüğü yönünde değerlendirilmeler yapılmaktadır (Kalaycıoğlu, 2020).

Bir başka bölgesel bir iş birliği mekanizması olarak İsrail, İtalya, Filistin Yönetimi, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Mısır, Ürdün ve Yunanistan'ın katılımı ile 14 Ocak 2019 tarihinde Mısır'ın başkenti Kahire'de Doğu Akdeniz Gaz Forumu kurulmuştur (Demirci, 2019). Kuruluş amacı ise Doğu Akdeniz doğalgaz rezervlerinin ve mevcut kaynakların en adil kullanımı hakkında üye ülkeler ile koordinasyon kurulması, üye ülkelerin çıkarlarına hizmet edecek şekilde bölgesel bir gaz piyasasının kurulması olarak belirlenmiştir. Türkiye, Suriye ve Lübnan ise bahse konu formun dışında tutulmuştur.

Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki Enerji Politikası

Doğu Akdeniz'de enerji kaynaklarının bulunması ve henüz keşfedilmeyi bekleyen kaynakların varlığı, bölge ülkelerini, sondaj yapan firmaların kaynak ülkeleri, enerji güvenliğini sağlamak isteyen Avrupa Birliği'ni ve birçok küresel aktörünün ilgisini Doğu Akdeniz'e çekerek (BBC, 2020) bölgeyi; küresel rekabet alanı haline getirmiştir. Bu rekabet aynı zamanda deniz tabanında yer alan enerji kaynaklarının paylaşımı ile büyük sorunlar çıkarmıştır. Taraf ülkeleri askeri seçenekleri devreye sokacak düzeyde karşı karşıya getirmiştir. Türkiye'nin enerji güvenliği sağlayıcısı ve enerji koridoru olmayı hedefleyen politikaları bulunmaktadır. Doğu Akdeniz'de enerji-politik kaynaklı gelişmeler, Türkiye'nin bu politikaları açısından ciddi riskler oluşturmaktadır.

Bölgede Türkiye'yi enerji kaynaklarının dışına itme çalışmaları ve iş birlikleri yapılmaktadır. Bu durum; Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Yunanistan, İsrail ve Mısır ile iş birliği yaparak bir blok oluşturmaya çalışmaktadır. Yine, bu dört ülkeye İtalya, Filistin ve Ürdün'ün katılımıyla Doğu Akdeniz Gaz Forumu kurularak Bölgesel bir İttifak oluşturulmuştur. Bölgede, çok uluslu ve ortak politika etrafında hareket eden bloklar, Türkiye'siz denklemler üzerinde çalıştığı gözlenmektedir. Bu girişimler yolu ile bölgede tek taraflı oldu-bitti konjonktürleri oluşturulmaya çalışılmaktadır Türkiye ise bu tek taraflı oldu-bittilere karşı olduğunu ve müsaade etmeyeceğini, uluslararası hukuk açısından haklarını kaybetmemek için BM'ye bildirimlerde bulunmuştur. Bu girişimler karşısında, Türkiye hukuki, ekonomik ve askeri hamleler bileşiminden oluşan bir politika izlemektedir.

Bu politik, ticari ve stratejik girişimlere karşı ise Türkiye, Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti ile iş birliği anlaşması imzalayarak enerji kaynaklarına yönelik sondaj yapma ve münhasır ekonomik bölge haklarını koruma girişimlerinde bulunmuştur. Yine, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve BM'ce tanınan Libya

Ulusal Mutabakat Hükümeti ile deniz yetki alanlarını sınırlandırma anlaşmaları imzalanmıştır. Bu anlaşmalarla, Türkiye kendi kıta sahanlığını ve münhasır ekonomik bölge sınırlarını belirlemiştir (BBC, 2020; Yorulmaz, 2020: s. 93). Sınırlama çalışması ile başka ülkelerin bu bölgedeki ekonomik kaynakları çıkarma faaliyetlerinin engellenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Türkiye Cumhuriyeti, Sismik araştırma ve sondaj gemileri satın alarak, doğal gaz arama faaliyetleri için bölgeye göndermiştir. Ayrıca, sondaj gemilerine eşlik etmek ve güvenliklerini sağlamak amacıyla havadan ve karadan askeri araçlarını gönderilmiştir. Bu girişim ile hak iddia edilen bölgede fiili varlık gösterilmeye çalışılmıştır.

Türkiye'nin tezinin, herkesin ortak paydada fayda elde edeceği ve kazan-kazan stratejisi olduğu yönünde değerlendirmeler yapılmaktadır (Yorulmaz, 2020: s. 94). Türkiye Cumhuriyeti, ilgili ve taraf ülkelere, kendisinin bölgeden dışlanarak sonuç alınamayacağı görüşünü her düzeyde dile getirmektedir (BBC, 2020). Türkiye Cumhuriyeti, her ne kadar diyaloga açık bir söylem politikası izlediğini iddia etse bile, uygulamada kendi fırsat penceresini görme yerine tehditlere odaklı yaklaşım sergilediği, Libya ve Doğu Akdeniz'de yalnız kurt politikası ile başarılı olunamayacağı yönünde de eleştirilmektedir (Karan, 2020).

Türkiye'nin sondaj yapma politikası da eleştirilmektedir (Karan, 2020). Bölgedeki tüm ülkeler, uluslararası özel ve uzman şirketler ile anlaşma yaparak sondaj ve arama faaliyeti yapmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti milli ve yerli imkânlar dâhilinde, kamu şirketi olan TPAO ile arama ve sondaj faaliyeti yürütmektedir. Bölgesel rakip ülkeler ise, Exxon, ENI, TOTAL, Noble Energy, Chevron, BP ve Shell gibi küresel ölçekli ve sermayeleri çok güçlü şirketleri yetkilendirmek suretiyle arama ve sondaj yapmaktadır. Dolayısıyla, TPAO'nun bilgi birikimi ve sermayesi ile bu şirketlerin teknolojisi ve kaynakları arasında çok büyük farklar bulunmaktadır.

Avrupa ve ABD Basınının Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki Enerji Politikalarına Yönelik Yaklaşımları

Avrupa ve ABD basını üzerinden; Türkiye'nin izlediği enerji politikası ve fiili uygulamalarının incelemek ve değerlendirmek, konunun çok taraflı olarak anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Bu amaçla İngiltere, Almanya, Fransa, Yunanistan ve ABD medyasının etkili ve önde gelen gazetelerin haber başlıklarına karşılaştırmalı olarak yer verilmiştir.

İngiliz *Guardian* gazetesinin, 25.02.2019 tarihli internet sürümünde Limasol açıklarındaki rezerv keşfi, “*Kıbrıs: Muhtemel gaz sahasının bulunması, Türkiye ile gerilim olasılığını artırıyor*” başlığı ile haberleştirildiği görülmüştür (Smith. H., 2019). Haber içeriğinde, her iki tarafın yetkili organlarının rezerv keşfi ile ilgili ulusal ve stratejik duruşlarının özetlendiği ve bu yönde verilen siyasi demeçlere yer verilmiştir. Haberin devamında, her iki taraf arasındaki mevcut ve olabilecek anlaşmazlığın çözülmesi halinde, Doğu Akdeniz gazının, Avrupa'nın Rusya'ya olan enerji bağımlılığının azalacağı yönünde değerlendirme yapılmaktadır. Benzer açıklama ve yorumları içeren haber ve içerikler, *Guardian* Gazetesinin diğer haber başlıkları ve haber içeriklerinde yer aldığı gözlenmiştir: “*Kıbrıs'ta büyük gaz*

keşfi AB enerji güvenliğini artırabilir (Smith. H., 2019), ‘*Kıbrıs çevresindeki petrol ve gaz rezervleri Yunanistan ve Türkiye arasında çok sorun çıkaracak*’ (Smith. H., 2014)’.

Almanya medyasının önde gelen basın kuruluşlarından *Der Spiegel* dergisi 25.08.2020 tarihli uluslararası internet sürümünde yer alan “*Erdoğan, Yunanistan’la savaşı göze alıyor*” başlığı ile yayınlanan bir analiz makalesinde Doğu Akdeniz’deki gaz ve hidrokarbon yatakları ile ilgili Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Türkiye arasındaki sorunlara dikkate çekilmekte; haber içeriğinde ise Türkiye Cumhuriyeti’nin değişken Akdeniz deniz sınırları ve enerji politikası ile “Mavi Vatan” konsepti analiz edilmekte ve değerlendirilmektedir (Popp, 2020). Diğer yandan, Avrupa Birliği ile Fransa’nın, Akdeniz gerginliği ile ilgili Türkiye karşısındaki tutumları tartışılmaktadır. Gazetenin haber içeriğinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın herkese karşı bir politik duruş sergilediği; Sendker (2020), yayınladığı “*Erdogans kalkulierter Krieg (Erdoğan, savaş çıkarmayı planlıyor)*” başlıklı makalede, doğal gaz kaynağına ulaşma ve kullanma haklarına sahip olma açısından Türkiye’nin iç politikadaki pozisyonunu pekiştirmek için Yunanistan’a ait gemileri batırmak ve uçakları düşürmek için Orduya emir verdiğine dair kulis bilgisi içerikli haber (Sendker, 2020) yapılarak aktarılmıştır.

ABD basınında ise *Washington Post* gazetesinin Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki münhasır ekonomik bölgeler üzerindeki haklarını koruma ve sondaj çalışmalarına yönelik olarak; Gazetenin internet sürümünde yer alan “*Doğu Akdeniz’de bir çatışma çıkabilir. İşte bunu nasıl durduracaksınız.*” (Aydıntaşbaş ve Ülgen, 2020), “*Türkiye, Akdeniz gazı için büyük planı nasıl bozuyor.*” (Hacıoğlu, 2020) ve “*Türkiye ve Yunanistan’ı tuhaf bir duruma sokan çatışmalar*” (Hacaoglu ve Tugwell, 2020) başlıkları ile aktarılmıştır. Bu durum, Türkiye’ye olan yaklaşımını göstermektedir. *New York Times* Gazetesinde ise Doğu Akdeniz’deki gaz ve petrol kaynakları ile ilgili taraflar arasındaki çatışmaları, taraf ülkelerin jeopolitik tezlerini ve yaşanan süreç içerisindeki gelişmeleri ortaya koyan haber başlıkları ve içerikleri ile Türkiye’nin pozisyonunu haber konusu yaptığı görülmektedir. Gazetenin, “*Akdeniz’de yeni bir Taht Oyunları Var*” (*New York Times*, 2020), “*AB, Kıbrıs açıklarında Gaz sondajı yaptığı için Türkiye’yi cezalandırdı*” (Stevis, 2019) ve “*Kıbrıslı Rakiplerin Gaz Yarışı Gerilimi Artırıyor*” (Kanter, 2012) haber başlıkları ve içeriklerinde Türkiye’ye olan bakış açısı ve tutumu takip edilebilmektedir.

Fransa’da *Macron İktidarının* Türkiye’ye karşı bir pozisyon almasına rağmen *Le Monde* gazetesinin Doğu Akdeniz’de enerji-politik merkezli çatışma konuları ve gelişmeleri; Türkiye’nin bölgedeki münhasır ekonomik bölge haklarını koruma, çıkarlarını takip etme, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile yaşadığı çatışmaları özetleyen ve ortaya koyan “*Doğu Akdeniz’de gaz, kartları nasıl karıştırıyor?*” (Wakim, ve diğerleri, 2020), “*Doğu Akdeniz’de Yunanistan ve Türkiye neden çatışıyor?*” (Pommier, 2020) ve “*Petrol: Türkiye ve Kıbrıs Arama Projeleri Konusunda Çatışıyor*” (Lazarou, 2011) haber başlıkları ile aktarmıştır.

Fransa medyasının diğer bir önemli gazetesi ise *Le Figaro*’dur. Bu gazetede Türkiye, Kıbrıs ve Akdeniz’deki gaz ve petrol rezervleri ile ilgili haber başlıkları; “*Türkiye ile Gerilimin Yuvası, Kıbrıs*”

(Tremblais, 2020), “Yunanistan ile Türkiye arasında bölgesel güvenliği tehdit eden gerilimlerin kaynağı nedir? (Louis, 2020) ve “Yunanistan-Türkiye: Bin yıl savaşları” (Josseran, 2020) başlıkları ve içeriklerini belirli bakış açısı ile yansıtmıştır.

Yunanistan’ın merkez-sol politik eğilimli önde gazetelerinde *Ta Nea*’nın gaz ve hidrokarbon rezervleri ve Doğu Akdeniz konularında Türkiye’ye olan yaklaşımı, belirlediği haber başlıklarından belirli düzeyde anlaşılabilir. Örnek olması açısından, gazetenin “Türkiye, Kıbrıs ve Yunanistan’ın gaz ve petrol yataklarını bölmek istiyor” (Ta Nea, 2019), “Her düzeyde ve her yönden gerçekçilik tek rehber olmalıdır” (Ta Nea, 2020a) ve “Erdoğan yine kaçıyor: Akdeniz’in sahibiyiz” (Ta Nea, 2020b) başlıklı haberler ile sözde editoryal bir sunum ile aktardıkları görülmüştür.

Liberal muhafazakâr ya da yeni sağ eğilimli Yunanistan *Ekathimerini* gazetesinin Yunanistan ve Kıbrıs ile Türkiye arasında yaşanan Doğu Akdeniz enerji kaynakları, münhasır ekonomik bölge hakları, sondaj ve keşif çalışmalarına dayalı gerginlik ve çatışmalarını haberleştirme ve kullandığı haber başlıklarında “Kıbrıs ile Türkiye arasında doğal gaz kaynaklı bir çarpışmanın önlenmesi” (Hadjistassou, 2011), “Samaras Türkiye ile Ege petrol ve doğalgazı konusunda barışçıl çözüm istiyor” (Ekathimerini, 2013) ve “Yunanistan, Türkiye ile Doğu Akdeniz anlaşmazlığında gerginliğin azaldığını söyledi” (Ekathimerini, 2020) haber başlıkları ve içerikleri ile açıklanmıştır.

Enerji-Politik Merkezli Haber Başlıklarının Duygu Analizi

Duygu analizi; insanların ürünler, hizmetler, organizasyonlar, olaylar gibi farklı konular hakkında görüşlerini ifade ettikleri metinler içinde saklı olan duygu, fikir ve düşünceleri ortaya çıkaran çalışma olarak tanımlanmaktadır (Özyurt ve Akcayol, 2018: s. 670). “Duygu analizi çalışmalarında, hakkında görüş belirtilen ürün, hizmet, olay, kişi gibi şeyler varlık olarak kabul edilmektedir” (Özyurt ve Akcayol, 2018: s. 670). “Düşüncenin kime ait olduğu ya da bir başka ifadeyle, duygu ifadesinin öznesi yapılan duygu analizi çalışmasının türüne göre odak konusu olabilmektedir” (Özyurt ve Akcayol, 2018: s. 670). Dolayısıyla duygu ifadesi varlık, özellik, duygu ve özne olmak üzere dört bileşenden oluşan bir model olarak açıklanmaktadır (Liu, 2012: s. 84).

Duygu analizi çalışmalarının bir kısmı bu dört bileşenin tamamını, bazıları ise bir veya birkaçını analiz konusu yapmaktadır. Bu çalışmada; duygu polaritesi merkezli duygu analizi yöntemi kullanılması amaçlanmıştır. Duygu polaritesi, pozitif-negatif ya da pozitif-negatif-nötr şeklinde sınıflandırılabilir. Duygu polaritesinin çıkartılması, duygu analizi çalışmalarında uygulanan temel analiz olarak kabul edilmektedir (Özyurt ve Akcayol, 2018: s. 670).

"Duygu analizi (görüş madenciliği), metin belgelerinin pozitif, negatif ya da nötr olarak sınıflandırılmasını amaçlayan bir doğal dil işleme ve metin madenciliği araştırma alanıdır (Onan, 2017)." Duygu analizi, insanların fikirlerini, duygularını, değerlendirmelerini ve tutumlarını yazılı dilden analiz eden bir çalışma alanıdır. Duygu analizi; olumlu ve olumsuz görüş, duygu ve değerlendirmeleri belirlemeye yardımcı olmaktadır (Kılıç, Budak ve Kılıç, 2020: s. 132).

Duygu analizi, doküman, cümle ve özellik tabanlı düzeyde olmak üzere üç düzeyde yapılmaktadır (Özyurt ve Akcayol, 2018: s. 669). Bu düzeyler, araştırmacı ile veri setindeki kapsamlar ve veri setindeki metinlerden çıkarım bilgilerine göre belirlenmektedir. Bu araştırma çalışmasının konusu ve kapsamına daha uygun olması nedeniyle cümle düzeyinde duygu analizi yapılması tercih edilmiştir. Cümle düzeyinde duygu analizinin güçlü yönü duygu polariteleri detaylı şekilde incelemeyi kolaylaştırmaktadır. Metnin bir bütün olarak sınıflandırılması yerine her cümlede öncelikle duygu ifadesi olup olmadığının tespiti yapılmaktadır (Özyurt ve Akcayol, 2018: s. 671). İfade edilen duygu varsa, duygunun polaritesi yani negatif, pozitif ve nötr olarak sınıflandırılması yapılır (Liu, 2010).

Bu çalışmanın genel amacı Doğu Akdeniz’de keşfedilen hidrokarbon ve gaz yataklarına bağlı olarak ortaya çıkan enerji-politik gündemli haber başlıklarının “duygu durumunu” betimlemek ve böylece haberlerin “iyi”, “kötü” ve “nötr” duygu içeriklerini karşılaştırarak sınıflandırmaktır. Haber başlıklarının uyandırdığı duyguları tespit etmede duygu analizi ve metin madenciliği etkili bir yöntem olarak kullanılmaktadır.

Türkiye, ABD ve Avrupa medyasında yer alan Doğu Akdeniz enerji kaynakları keşfi, bölge ülkeleri arasında artan gerilimler, bölgede sondaj ve çıkarma yapan uluslararası şirketler, bu şirketlerin arkasındaki devletlerin enerji oyununa dâhil olması, münhasır ekonomik bölge tartışmaları, ülkeler arasındaki ittifaklar ve ayrışmaları içeren haber başlıkları, duygu analizi ve metin madenciliği açısından analiz edilmeye uygun ve değerli veri kaynaklarıdır.

YÖNTEM

Bu çalışma, “iyi” ve “kötü” kavramları üzerinden haberin değerine odaklanan sübjektif içeriklerden ziyade, konuya malzeme teşkil eden haberlerin Türkiye Cumhuriyeti’nin ulusal güvenlik politikaları üzerinde pozitif, negatif ya da nötr etkilerini objektif bir biçimde ölçmeye yöneliktir. İlgili ülke gazetelerinde çıkan haberlerin duygu analizi tekniği ile konuya olumlu veya olumsuz yaklaşımı çıkarılması hedeflenmektedir. Bilindiği gibi haberler, ilk etapta yansız gibi görünse de satır araları değerlendirildiğinde, haberin nasıl bir duygu taşıdığı veya ne kadar yansız olduğu anlaşılabilir. Bu çalışmada metin madenciliği ve duygu analizi yöntemleri kullanılarak haber ve başlıkların konuya bakışı ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

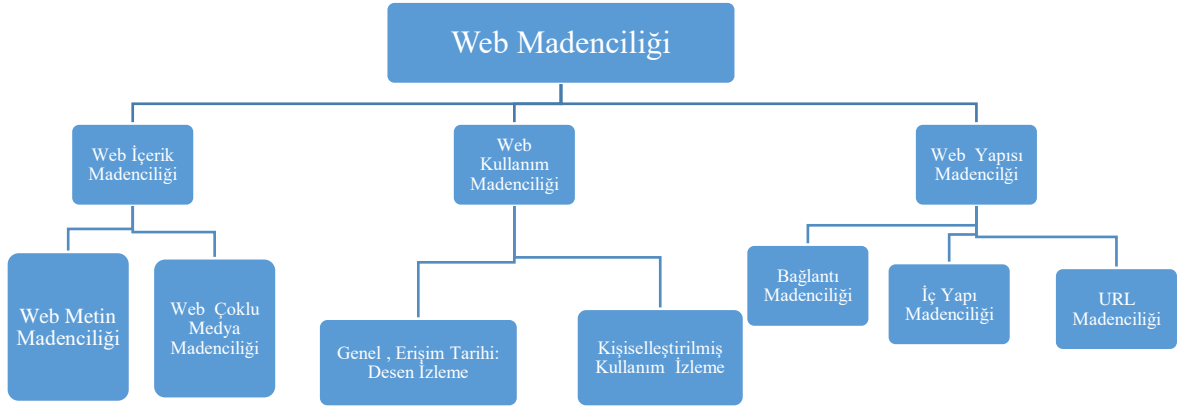
Hem nitel hem de nicel araştırma yöntemine ait veri toplama ve analiz tekniklerini birlikte kullanılmıştır. Alanyazında metin madenciliği olarak bilinen yöntem ile buna bağlı duygu analizi tekniği uygulaması yapılmıştır. Verilerin analizi ve duygu analizi için WEB programlama, bilimsel programlama, veri bilimi, yapay öğrenme derin öğrenme alanlarında yaygın kullanılan (Arslan, 2019) Python programlama dili ve KNIME analitik programı birlikte kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak kavramsal çerçeve ile ilgili alanyazın tarama ve arşiv inceleme tekniği kullanılmıştır. Haber başlıkları için tespit edilen gazetelerin web sitesi arşivlerine yönelik arşiv taraması tekniği kullanılmıştır. Veriler emek yoğun bir şekilde elde edilmiş, yani alanyazında crawler (Pani, Mohapatra ve Ratha, 2010: s. 774) olarak bilinen herhangi bir otomasyon veya yazılım kullanılmamıştır. Bu anlamda yürütülen çalışma insan ve makine etkileşimli bir çalışma olarak değerlendirilebilir.

Veri Analiz Teknikleri

Veri analiz tekniği olarak elde edilen bilgilerin temizlenmesi, ortaya çıkartılması, çözümlenmesi işlemleri (Bhatia ve Kumar,2008; Daş ve diğerleri, 2006; Kunc, 2007) adına web madenciliğinden istifade edilmiştir. Kosala ve Blockeel (2000), web madenciliği alanında araştırma yapan ve hangi tür verinin çıkarılacağını kategorize eden üç web madenciliği kategorisi önermiştir. Önerilen kategorik analiz modeli Şekil.1'de ayrıntılı şekilde gösterilmiştir. Web içerik analizi, web kullanımı ve web bağlantı yapısı, web madenciliğinin türleridir. Web içeriği madenciliği, metin, resim dâhil olmak üzere web içeriklerinden yararlı bilgilerin keşfedilmesinde kullanılır. Ses, video, vb. bağlantı yapısı madenciliği, web yapısı madenciliği olan köprüler şeklinde mevcut olan web sayfası kalitesinin kolektif yargısından yararlanmak için teknikler geliştirmede kullanılır. Web yapısı madenciliği, web'in bağlantı yapılarının altında yatan modeli incelemede kullanılır (Kosala ve Blockeel, 2000: s. 7).

Şekil 2. Web Madenciliği Türleri ve Kullanılan Analiz Çeşitleri

Kaynak: (Kosala ve Blockeel, 2000).

Duygu analizi büyük verinin analiz edilip, kullanılabilir verilerinin içinden anlamlı veriyi çıkartmak için oluşturulan yöntemlerden birisidir. Duygu analizi (Sentiment Analysis) ya da düşünce madenciliği (Opinion Mining) gibi birçok isimlendirmeler kullanılmaktadır (Nasukawa ve Yi, 2003: s. 2). Duygu analizi bir cümlenin ya da bir metnin duygu içerip içermediğini ve bu duygunun durumunun saptanması sürecidir (Liu, 2010: s. 655). Duygu barındıran metinler herhangi bir konu, şahıs, marka ya da siyasi görüş veya politik çekişme konuları hakkında olabilir. Politik bir çekişme konusunda cümle düzeyinde duygu analizinin konusu olabilir. Duygu analizinde metin, cümle düzeyinde bir bütün olarak sınıflandırılmaz (Özyurt ve Akçayol, 2018: s. 671). Öncelikle her bir cümlede duygu ifade edilip

edilmediği tespit edilir, daha sonra duygu ifade edilmişse cümle pozitif veya negatif olarak ayrıştırılır. Bir cümlede herhangi bir duygu ifade edilip edilmediğine yönelik yapılan ayrıştırma işlemi, alanyazında sübjektiflik sınıflandırması olarak da ifade edilmektedir (Özyurt ve Akcayol, 2018: s. 671).

Duygu Sınıflandırması

Duygu analizi, bireyler, olaylar, sorunlar, konular ve özellikleri ile ilgili görüşleri, tutumları, duyguları ve değerlendirmeleri inceleyen hesaplamalı bir çalışmadır (Zhang ve Liu, 2017: s. 27). Çevrimiçi sezgiler artık duyarlılık analizi kullanılarak analiz edilebiliyor. Bu analiz, metin hassasiyetini genel olarak pozitif, nötr veya negatif olarak tanımlamak için hesaplamalı dilbilim ve metin madenciliği kullanan doğal bir dil işleme (NLP) uygulamasıdır (Silahtaroglu ve diğerleri, 2020: s. 291). Öte yandan Vinodhini ve Chandrasekaran (2012), duygu analizini, belirli bir ürün veya konuyla ilgili halkın ruh halini izlemek için kullanılan bir doğal dil işleme türü olarak tanımlar. Pang ve Lee (2008: s. 4), duyarlılık analizi geçmişine ilişkin 2001 yılına vurgu yapmış ve duygu analizi çalışmalarının ortaya çıkmasıyla ilgili faktörleri sonuçlandırmıştır. Bu faktörler arasında; veri kümelerinin kullanılabilirliği ve inceleme-birleştirme web sitelerinin geliştirilmesi, doğal dil işleme ve bilgi , Erişim Tarihi: i için makine öğrenimi yöntemlerinin artması, entelektüel zorlukların tanınması, ticari ve istihbarat uygulamaları.

Duygu analizinin duyguları tespit etmek için iki yaklaşımı vardır; birincisi sözlük temelli yaklaşıma, ikincisi ise sınıflandırma yaklaşımına atıfta bulunmaktadır (Taboada ve diğerleri, 2011: s. 268). Sözlüğe dayalı yaklaşım belge, cümle veya varlık düzeyi için kullanılabilirken, belirli kelimelerin varlığına bağlı olduğu için verimsiz olabilir ve açıkça ifade edilmeyen duyguları gözden kaçırabilir (Zhang ve diğerleri, 2011: s. 1). İkinci yaklaşım, önceden etiketlenmiş verilerle (pozitif, negatif veya nötr) başlar, sınıflar arasındaki farklılıkları modelleyen özellikleri çıkarır ve son olarak yeni örnekleri tahmin etmek / sınıflandırmak için bir işlev çıkarır (Kolchyna ve diğerleri, 2015: s. 10).

Duygu analizi, ürün satışlarını tahmin etmek için bas modeli (Fan ve diğerleri, 2017: s. 91) ve müşteri memnuniyetini ölçmek için VIKOR yaklaşımı (Kang ve Park, 2014: s. 1042) gibi farklı amaçlar için de kullanılmaktadır. Duygusal analiz tek başına kullanıldığında faydalı olabilir, ancak tamamlayıcı bir teknik olarak da kullanılabilir. Bu çalışmada ise web madenciliği, duygu analizi ve metin madenciliği yaklaşımlarını birlikte ve birbirini tamamlayıcı şekilde kullanılmıştır.

Duygu analizi algoritmaları kural tabanlı, otomatik ve hibrit olarak üç gruba ayrılmaktadır. Bu çalışmada kural tabanlı bir duygu analizi süreci geliştirilmiştir. Kural tabanlı duygu analizi süreci şu şekilde işletilir;

- İki kutuplu kelime listesi tanımlar,
- Belirli bir metinde görünen pozitif ve negatif kelimelerin sayısını sayar,

- Pozitif kelime görünümlerinin sayısı, negatif kelime görünümlerinin sayısından büyükse, sistem pozitif bir duygu verir ve aksi durumda ise negatif/olumsuz duygu öne geçecektir. Sayılar çift ise, sistem tarafsız bir duygu verir.

Duygu analizinin ortak görevlerinden biri, içeriğin iki karşıt duygu arasında sınıflandırılmasını ifade eden kutupluluk sınıflandırmasıdır (Cambria ve diğerleri, 2013: s. 16). Duygu analizi süreci başlanmadan önce metinlerin temizlenmesi gerekmektedir. Bu işlemler sırasıyla noktalama işaretleri kaldırılır. Ardından, numaralar ve beyaz boşluklar kaldırılır. En sonunda ise kelimelerin kaldırılması durdurulur.

Metin sınıflandırması

Metin sınıflandırmasında uygulanan yöntem ve aşamalar aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu yöntemde veri setindeki her bir haber başlığı içeriği iki (pozitif, negatif) veya daha fazla kategoride (çok iyi, iyi, tatmin edici, kötü, çok kötü vb.) olmak üzere sınıflandırılabilir. Dolayısıyla duygu analizi, her bir haber başlığının bir kategoriyi temsil ettiği bir doküman sınıflandırma işlemi olarak düşünülebilir (Çoban ve diğerleri, 2015). Bu nedenle çalışmamızda, geleneksel medya haber başlıkları üzerinde temel doküman sınıflandırma yöntemi uygulanmıştır. Yöntemin uygulama aşamaları ön işleme, öz nitelik seçme ve sınıflandırmadan oluşmaktadır.

Ön İşleme: Bu aşama, sınıflandırma işleminin gerçekleştirilmesidir. Temel amacı metinsel verilerden örnek kategorilerin birbirinden ayırt edilmesini sağlayan önemli özniteliklerin ortaya çıkarılması ve uygun formata dönüştürülmesidir. Bir başka ifadeyle, “metnin sayısallaştırılmasını kolaylaştırmak için giriş verilerinin tutarlı hâle getirilmesi aşamasıdır” (Amanet, 2019). Amaca uygun doğru özniteliklere ulaşmada çok önemli görevi vardır. Ön işlemede dizgi parçalama, durak kelimeleri çıkarma, terim ağırlıklandırma ve tekrarlanan harflerin çıkarılması işlemleri uygulanır.

Dizgi Parçalama: Veriyi parçalara ayırma işlemidir. Parçalara ayrılan veriler arasından anlamlı bilgi edilmesi amaçlanır.

Durak Kelimeleri Çıkarma: Durak kelimeler bir dilde yaygın olarak kullanılan ve tek başına anlam ifade etmeyen kelime listesidir ve dilin özel durak kelimeleri mevcuttur (Çoban ve diğerleri, 2015). Sabit bir liste bulunmamaktadır ve Türkçe için hazır bulunan durak listesi kullanılmıştır.

Terim Ağırlıklandırma: Bir terimin doküman ya da metin belgesi içinde ne kadar önemli olduğunu belirlemek için oluşturulan terim vektöründe her bir terim için ağırlık belirleme işlemidir (Çoban ve diğerleri, 2015). Bu çalışmada öz niteliklerin ağırlıklandırılması için “R programlama” kullanılmıştır. R programlama; ücretsiz ve açık kaynak kodlu bir yazım dili olan “R”, karmaşık istatistiksel araştırmalar yaparak içeriğinde bulunan çok sayıda farklı görselle sunabilmektedir. (Merih, 2017)

Metin sınıflandırması

Bu araştırma için 2020 yılına ait gazete başlıklarının analizi adına yeni bir veri seti hazırlanmıştır. Bu alanda yapılmış çalışmalarda ortak bir veri setinden söz etmek mümkün olmadığından, her araştırmacının kendi veri setinin hazırladığı müşahede edilmiştir. Bu doğrultuda, ne tarz bir duygu modelinin veya kaç duygu kategorisinin kullanılması gerektiği konusu hala netlik kazanmış değildir (Yang ve Chen, 2012: s. 4). İnsan algısının özel doğası, ortak bir veri tabanı hazırlığını güç kılmaktadır. Bu haberlerin duygu etkilerinin belirlenmesi adına; Türkiye basınından Sabah ve Sözcü gazeteleri, Yunanistan basınından Ekathimerini ve Ta Nea gazeteleri, Almanya basınından Der Spiegel ve Taz gazeteleri, İngiltere basınından Guardia ve Financial Times gazeteleri, ABD basınından Washington post ve New York Times, Fransa basınından Le Monde ve Le Figaro gazetelerine ait “Doğu Akdeniz Enerji” başlıklı haberlerden oluşan 54 Türkçe, 86 İngilizce ve Almanca toplamda 150 adet ayrı haber başlığı, haber özeti ve tam metin analize girmiştir. Toplamda 23.731 yabancı sözcük elde edilmiştir. Veri temizliği aşamasından sonra 17.324 yabancı sözcük, elde edilen 3.569 Türkçe sözcük üzerinden ise yine veri temizliği aşamasının sonunda 2.159 adet sözcük elde edilmiştir.

Araştırma Örnekleme Yöntemi

Öncelikle incelenecek zaman belirlenmiştir. Bu bağlamda sistematik örnekleme çerçevesi oluşturularak örnek olayı belirlemek için ari bir rastlantısal süreç ve eşit buluntu (Neuman, 2017) olasılığı adına *rastlantısal örnekleme tekniği*yle araştırmanın gerçekleştirildiği tarihten geçmişe, iki yıl olacak şekilde ve güncel haberler taranmıştır. Haber başlıkları taraması yapılırken, son iki yıl (2019 ve 2020) kapsama alınarak mezkûr iki yıla ait haberler tespit edilerek analiz edilmiştir.

Veri toplamak için tercih edilen örnekleme yöntemi de belirlenmiştir. Alanyazında; Türk basınından, sol görüş yazılı basını temsilen *Sözcü* gazetesi, merkez sağ görüş yazılı basını temsilen *Sabah* gazetesi seçilmiştir. Ayrıca gazete seçimleri esnasında 2021 yılına ait tiraj değerleri dikkate alınarak Türkiye Basını kapsamına dahil edilmiştir. Avrupa Basınından ise Almanya'nın Yahudi sermayesi kullanan ayrıca İstanbul, Moskova ve Brüksel'de temsilcilikleri bulunan (Yılmaz ve Yılmaz, 2018: s. 676) *Der Spiegel* ve yüksek tirajlı günlük basılan ve sol tandanslı (Yılmaz ve Yılmaz, 2018: s. 680) *Taz* gazetelerinin enerji gerilimi ile ilgili haber başlıkları kapsama alınmıştır. İngiltere'nin lider medya statüleri, yüksek tirajları ve aralarındaki önemli farklılıklar (Von Nordheim ve diğerleri, 2018: s. 813) sebebiyle *Financial Times* ve *The Guardian* gazetelerinde yer alan haber başlıkları kapsama alınmıştır.

Türkiye gazetelerine yönelik haber başlığı taraması yapılırken “Doğu Akdeniz” + “Enerji Kaynakları” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. *Sözcü* ve *Sabah* gazetelerinin internet sürümlerinin arşivlerinden 30'ar haber başlığı tespit edilmiştir.

ABD basınında önde gelen iki gazetesi (Jabeen ve Khan, 2017: s. 7) *Washington post* ve *New York Times* gazetelerinde toplam 25 haber başlığı değerlendirme kapsamına alınmıştır.

İngiltere gazetelerine yönelik haber başlığı taraması yapılırken “Eastern Mediterranean” ve “gas and oil reserves” anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Her iki gazetenin internet sürümü arşivlerinden yaklaşık 50 haber başlığı tespit edilmiştir.

Seçili Almanya Gazetelerine yönelik haber başlığı taraması yapılırken, İngilizce “Eastern Mediterranean Energy Resources” anahtar kelimeleri Almanca “östliche mediterrane Energieressourcen” anahtar kelimesine çevrilmiştir. Almanca’ya çevrilen anahtar kelime, Der Spiegel ve Taz Gazetelerinin internet sürümü arşivleri üzerine taranmıştır. Tarama işlemi sonucunda 10 civarında haber başlığı tespit edilmiştir. Tespitli başlıklar daha sonra İngilizce’ye çevrilmiştir. Tarama sonucunda tespit edilen başlıklar analiz kapsamına alınmıştır.

Fransa medyasından iki farklı yaklaşım adına merkez sağ siyasi görüşten *Le Figaro* ve merkez sol siyasi görüşten *Le Monde* gazetelerinin (Cansun, 2019: s. 42) web arşivleri üzerinde “Eastern Mediterranean” ve “Oil and Gas Reserves” anahtar kelimeleri Fransızca’ya çevrilmiş ve Fransızca anahtar kelimeler üzerinden haber başlığı taraması yapılmıştır. Her iki gazetenin Uluslararası sürümünden tespit edilen 30’ardan fazla haber başlıkları, Fransızca’dan İngilizce’ye çevrilerek analize tabi tutulmuştur.

Yunanistan medyasından ise hafta arası en çok okunan (Demirci ve Kılıç, 2018: s. 441) *Ekathimerini* ve *Ta Nea* gazetelerinin uluslararası web sürümüne ait arşivler üzerinde “Eastern Mediterranean” ve “Oil and Gas Reserves” anahtar kelimeleri Yunanca’ya çevrilerek tarama işlemi yapılmıştır. Her iki gazeteden 30’ardan fazla haber başlıkları Yunanca’dan İngilizce’ye çevrilerek analiz işlemine alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmada karşılaştırma yöntemi yalnızca Türkiye basını özelinde değil, uluslararası basın genelinde ele alınmıştır. Bu özelliği nedeniyle konu ve duygu türü içerik analizlerinden farklılık arz etmektedir.

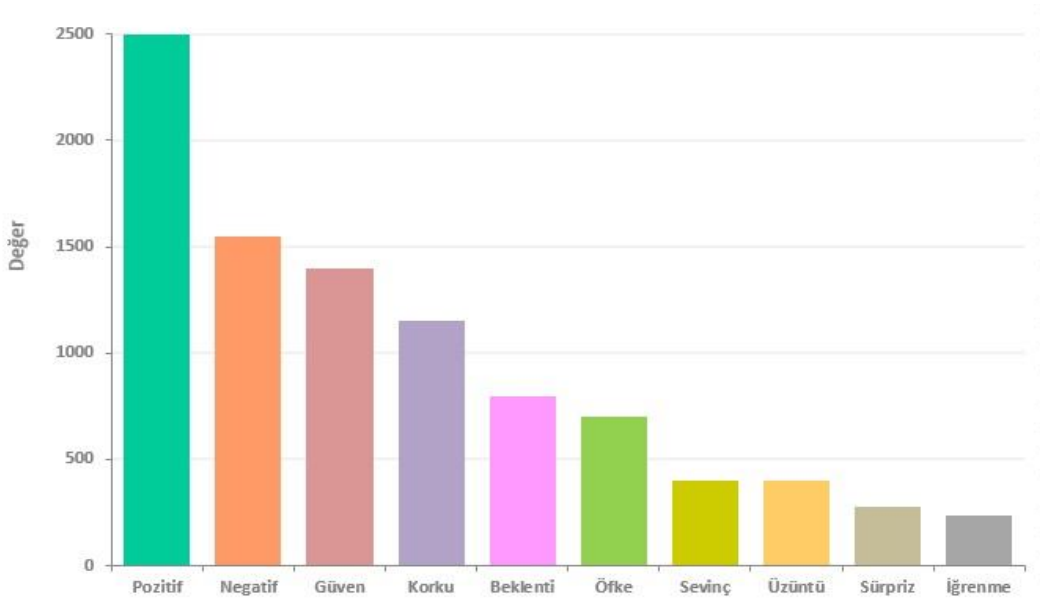
Bu çalışma, “iyi” ve “kötü” kavramları üzerinden haberin değerine odaklanan subjektif içeriklerden ziyade, araştırma konusuna veri kaynağı olan haberlerin Türkiye’nin ulusal güvenlik politikaları üzerinde pozitif, negatif ya da nötr etkilerini objektif bir biçimde ölçmeye yöneliktir.

İncelenen haber kaynakları, daha ziyade yüksek tirajlı gazetelerden derlenmiş, görsel basının etki bazlı büyüklüğü ile kamuoyu ve politika yapıcılar üzerindeki baskı gücü arasındaki korelasyon, özneliği nedeniyle çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Bu çalışmada ele alınan haber kaynaklarının konuyu ele alma, yansıtma ve yorumlama biçimleri, ilgili ülkenin okur kitlesi üzerinde bıraktığı duygusal tesiri ölçmeye yönelik değildir. Aksine bahse konu olan haberin sunum şeklinin Türkiye Cumhuriyeti açısından kategorize edilen duygu tonu ve yoğunluğunun biçimsel olarak sınıflandırılması ve analiz edilmesine öncelik ve önem verilmiştir.

BULGULAR

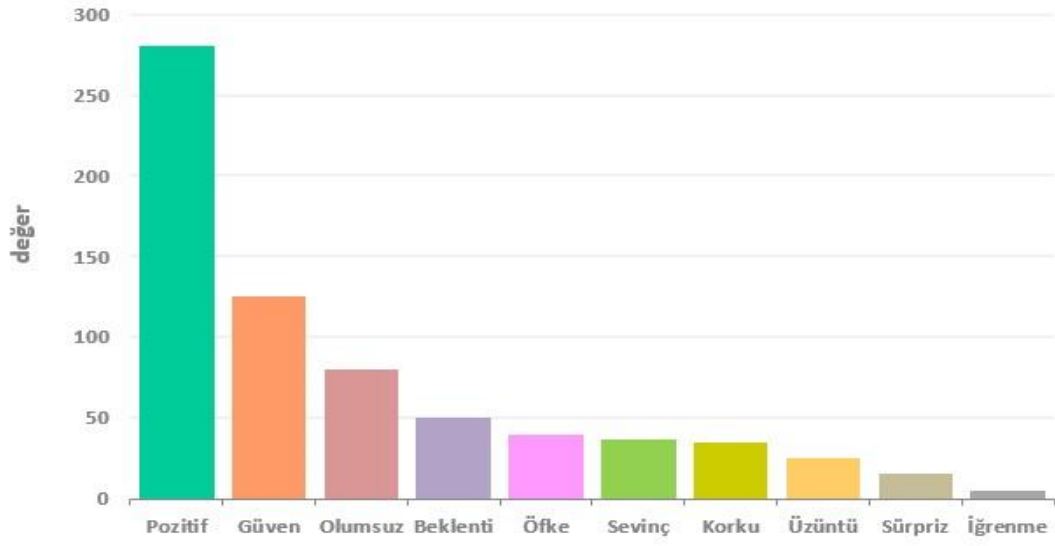
Yukarıda detaylı açıklandığı üzere sınıflandırma işlemine geçmeden önce ön işlem uygulamaları yapılmalıdır. Belirlenen gazetelere ait web arşivlerinin çalışma insan ve makine iş birliği ile taranmasının ardından belirlenen kelimelere ait sözcükler Türkçe veya İngilizce kelime bulutları haline getirilmesi ön işlem aşamasını oluşturmaktadır. Bulgular bağlamında en kritik kelimelerin sayıca ya da yüzdelik dilimler halinde mukayesesi yapılmış, “*Güvenlik, Savaş, Çatışma, vb.*” kavramlar kendi içerisinde, “*Diplomasi, Barış, Uzlaşma, Anlaşma, vb.*” gibi kavramlar da kendi içinde ele alınmıştır. Kullanım sıklığı açısından ilk kategorideki kelime sayısının mı, yoksa ikinci kategorideki kelime sayısının mı daha fazla ya da baskın olduğu belirlenmiştir.

Şekil 3. Yabancı Basında Geçen Sözcüklerin Duygu Dağılımı

Yabancı basında yer alan haberlerde kullanılan sözcükler üzerinde yapılan analiz sonucunda duygu tiplerinin pozitif, negatif, güven, korku, beklenti, öfke, sevinç, üzüntü, sürpriz ve iğrenme olduğu tespit edilmiştir.

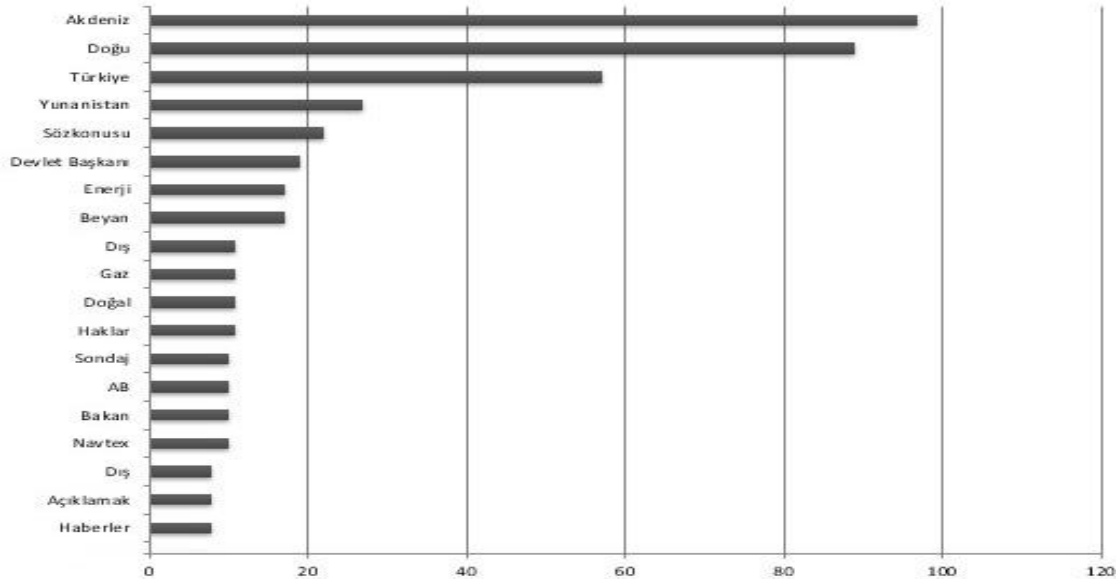
Yukarıda yabancı basına ait grafikten hareketle, yabancı sözcüklerdeki pozitif duygunun negatif duygudan daha baskın olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte en yoğun duygunun güven olduğu dikkat çekmektedir. Korku ve öfke duygularının, diğer duygulara kıyasla yüksek olduğu ifade edilebilir.

Şekil 4. Yerli Basında Geçen Sözcüklerin Duygu Dağılımı

Türkiye basınında yer alan haberlerde kullanılan sözcükler üzerinde yapılan analiz sonucunda ise duygu tipinin pozitif, güven, negatif, beklenti, öfke, sevinç, korku, üzüntü, sürpriz ve iğrenme olduğu görülmektedir.

Grafikten hareketle, Türkçe sözcüklerdeki pozitif duygunun negatif duygudan daha baskın olduğu söylenebilir. Diğer duygular ile karşılaştırıldığında analizde karşımıza çıkan en baskın duygu, güven duygusudur. Bununla birlikte, korku ve öfke duygularının yabancı basına göre daha az kullanılmıştır.

Şekil 5. İncelenen Haberlerde Kullanılan Kelimelerin Sıklığı

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Doğu Akdeniz bölgesindeki enerji kaynaklarının yazılı basın tarafından ne şekilde ele alındığı araştırılmıştır. Bu çerçevede, Türkiye basınından iki farklı gazete ile Avrupa ve ABD basınına ait önde gelen gazetelerde “Doğu Akdeniz Enerji Kaynakları” konularını içeren haber başlıkları ve özet bilgiler toplanmıştır. Gazete haberlerinin temel amacı haberi okura özetlemek ve aktarmak olduğu kadar, öte taraftan okurun ilgisini çekmek ve bir fikrin kamuoyu nezdinde etkin işlev görmesine zemin hazırlamaktır. Bu bakımdan hedef okur kitlesinin bilgisini, dini inançlarını, ideolojisini ve beklentilerinin yönlendirilme ya da manipüle edilme biçimini tespit etmek açısından, metinlerin yapım aşamasında etkili olan dil dışı öğeler ve görsellerin de irdelenmesinde fayda olacağı değerlendirilmektedir. Bundan dolayı, elde edilen örneklem veri seti üzerinden duygu analizi gerçekleştirilmiştir. Sonuçları değerlendirme yöntemi açısından “R Dili” aracı kullanılmıştır. Bu sayede, sözcüklerin haber metinleri üzerinde hangi duyguları barındırdıkları incelenmiştir.

Hem yabancı hem de yerli basında öne çıkan ilk üç duygunun ‘pozitif’, ‘güven’ ve ‘negatif’ duygular olduğu ortaya çıkmıştır. Pozitif ve negatif duyguların belirgin olması pek çok sözcük ile ifade edildikleri için gayet normaldir. Bu iki polarite dışarda tutulduğunda, iki basında da en çok rastlanan üç duygudan ikisi ‘güven’ ve ‘beklenti’ olmuştur. Bu iki duyguya yerli basında ‘öfke’ yabancı basındaysa ‘korku’ duygusu eşlik etmektedir. Belirtilen bu hususlar dikkate alındığında, her iki kamuoyunun da güven beklentisi içinde olduğu görülmektedir. Buna karşın, Türk tarafında bir öfke oluşurken diğer tarafta ise bir korku ikliminin hâkim olduğu sonucu çıkarılabilmektedir.

Bahsi geçen bu sonuçlar bizlere Doğu Akdeniz bölgesindeki enerji kaynaklarına yönelik ülkeler arası gerilimin arttığını göstermektedir. Adı geçen bu bölgede ekonomik büyüklüğü çok yüksek olan enerji kaynaklarının bulunduğu öngörülmektedir. Belirtilen bu kaynaklar ülkeler tarafından etkin bir şekilde değerlendirilebildiği sürece, birçok ülkenin ekonomik kırılganlığının azalabilmesi mümkün olabilecektir. Türkiye gibi bölge ülkelerin önemli bir çoğunluğu enerji ihtiyacını yurt dışından ithal ederek karşılamaktadırlar. Belirtilen bu durum ülkelerin cari işlemler dengesini olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Dolayısıyla, bu bölgedeki enerji kaynaklarının birçok ülke için önemli bir fırsat olduğu ortadadır. Bu bağlamda, belirtilen bu enerji kaynaklarının etkin bir şekilde değerlendirilmesi bu ülkelerin ekonomik gelişimi için oldukça elzem bir durumdur. Bu amaca ulaşabilmek için ise ülkeler arasındaki siyasi gerilimin ortadan kalkması gerekmektedir.

Doğu Akdeniz’deki enerji rezervleri gibi önemli bir konuda gerilimin azaltılabilmesi için basına da çok önemli bir rol düşmektedir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar dikkate alındığında, özellikle Türk basınında daha çok öfke faktörünün ön plana çıkartıldığı anlaşılmaktadır. Belirtilen bu durum Türkiye’nin diğer bölge ülkeleri ile çatışmalar yaşamasına katkı sağlayacaktır. Daha önce de ifade edildiği üzere, bu enerji kaynaklarının etkin bir şekilde değerlendirilebilmesi için ülkeler arasındaki gerilimin minimum seviyede olması gerekmektedir. Bu çerçevede, en doğru hamlenin uzlaşmacı bir

politika olduğu düşünölmektedir. Bu kapsamda, özellikle Türk basınının da daha uzlaşmacı haberler yaparak bölgedeki gerilimin azaltılmasına yardımcı olması hayati önem arz etmektedir. Bu sayede, bölgedeki enerji kaynakları daha verimli kullanılabilir ve bu durum da ölkemizin ekonomik kalkınma hedeflerine ulaşabilmesine katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmada elde edilen sonuçların hem politika yapıcılara hem de araştırmacılara yol gösterici nitelikte olduğu düşünölmektedir. Elde edilen sonuçlar sayesinde, Doğu Akdeniz bölgesindeki enerji kaynaklarının daha etkin bir şekilde değerlendirilmesine yönelik stratejiler üretilmiştir. Buna karşın, bu çalışmada birtakım kısıtlardan da söz edebilmek mümkündür. İlk olarak, çalışmanın data toplama sürecinde Türkiye’de faaliyet gösteren sadece 2 gazete ele alınmıştır. Bu bağlamda, ileride yapılacak çalışmalarda farklı gazete haberleri de inceleme kapsamına dahil edilebilir. Öte yandan, çalışmanın analiz sürecinde R Dili” aracı kullanılmıştır. Bu çerçevede, yapılacak yeni çalışmalarda metin madenciliği ve veri madenciliği gibi yöntemleri de dikkate alabilmek mümkündür. Belirtilen bu yöntemler ile elde edilebilecek sonuçlar ile bu çalışmanın bulgularını karşılaştırabilmek mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

Abdel-Kader, N. (2011). Potential conflict between Lebanon and Israel over oil and gas resources: A Lebanese perspective. *Defence Magazine*, (326/327).

<https://www.lebarmy.gov.lb/en/content/potential-conflict-between-lebanon-and-israel-over-oil-and-gas-resources-%E2%80%93-lebanese>, Erişim Tarihi: 04.11.2020.

Amanet, H. (2019). Metin madenciliği teknikleriyle yapay zekâ destekli metin analiz işlemleri. *Textdecipher*.

<https://textdecipher.com/turkce-metinlerde-text-mining-1/>, Erişim Tarihi: 03.12.2020

Arslan, İ. (2019). *Python ile Veri Bilimi*. İstanbul: Pusula Yayıncılık.

Aydıntaşbaş, A. ve Ülgen, S. (2020, 17 Eylül). A conflict could be brewing in the Eastern Mediterranean: Here is how to stop it. *Washington Post Daily*.

<https://www.washingtonpost.com/opinions/2020/09/17/conflict-could-be-brewing-eastern-mediterranean-heres-how-stop-it/>, Erişim Tarihi: 02.11.2020.

BBC. (2020, 7 Eylül). Doğu Akdeniz'de önemli aktörler kim, hangi stratejileri izliyorlar? *BBC*.

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54057801>, Erişim Tarihi: 04.11.2020.

BBC. (2019, 10 Mayıs). Doğu Akdeniz: Kıbrıs açıklarında doğalgaz arama krizi nasıl başladı, hangi ülke ne istiyor? *BBC*.

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-48225246>, Erişim Tarihi: 30.10.2020.

Bezat, J. M. (2015, 1 Eylül). ENI announces the discovery of the "largest" gas field in the Mediterranean in History. *Le Monde*.

https://www.lemonde.fr/afrique/article/2015/08/30/eni-annonce-la-decouverte-du-plus-grand-gisement-de-gaz-en-mediterranee-de-l-histoire_4740677_3212.html, Erişim Tarihi: 04.11.2020.

Bhatia, M. P. S., & Kumar, A. (2008). Information retrieval and machine learning: supporting technologies for web mining research and practice. *Webology*, 5(2), 5.

Cambria, E., Schuller, B., Xia, Y., & Havasi, C. (2013). New avenues in opinion mining and sentiment analysis. *IEEE Intelligent Systems*, 28(2), 15-21.

Can, F. (2019, 31 Aralık). Doğu Akdeniz'de ne kadar doğal gaz rezervi var? *Euronews*.

<https://tr.euronews.com/2019/12/31/dogu-akdeniz-ne-kadar-dogal-gaz-rezervi-var-en-buyuk-payi-hangi-ulkeler-alacak>, Erişim Tarihi: 14.11.2020.

- Cansun, Ş. (2019). Fransız basınında Müslüman kadınlar: 2015'te Le Figaro ve Le Monde örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 41-53.
- Çakmak, G. A. ve Kılıç, S. T. (2018). Devlet çıkarları mı? İnsan hakları mı? Türkiye ve Yunanistan basınında düzensiz göçle mücadele tartışmaları. *Alternatif Politika*, 10(3), 427-456.
- Çoban, Ö., Özyer, B. ve Özyer, G. T. (2015). Sentiment analysis for Turkish Twitter feeds. In *2015 23rd Signal Processing and Communications Applications Conference (SIU)* (pp. 2388-2391). IEEE.
- Daş, R., Türkoğlu, İ. ve Poyraz, M. (2006). Genetik algoritma yöntemiyle internet erişim kayıtlarından bilgi çıkarılması. *Sakarya University Journal of Science*, 10(2), 67-72.
- Demirci, M.C. (2019, 5 Mayıs). Doğu Akdeniz'de doğalgaz bilmecesi, bölgedeki kilit ülke Mısır. *Euronews*.
<https://tr.euronews.com/2019/05/05/dogu-akdeniz-dogalgaz-bilmecesi-turkiye-nasil-etkilenecek-israil-kibris-misir-exxon-abd>, Erişim Tarihi: 03.11.2020.
- Demiryol, T. (2020). Natural gas and geopolitics in the Eastern Mediteranean. İstanbul: *The Heinrich Böll Foundation*.
<https://tr.boell.org/en/2020/09/07/natural-gas-and-geopolitics-eastern-mediterranean>, Erişim Tarihi: 02.11.2020.
- Ekathimerini. (2020, 27 Temmuz). Greece says tension easing in East Med dispute with Turkey. *Ekathimerini*.
<https://www.ekathimerini.com/255156/article/ekathimerini/news/greece-says-tension-easing-in-east-med-dispute-with-turkey>, Erişim Tarihi: 04.11.2020.
- Ekathimerini. (2013, 25 Şubat). Samaras wants peaceful solution to dispute with Turkey over Aegean oil and gas. *Ekathimerini*.
<https://www.ekathimerini.com/148783/article/ekathimerini/news/samaras-wants-peaceful-solution-to-dispute-with-turkey-over-aegean-oil-and-gas>, Erişim Tarihi: 04.11.2020.
- ENI, (2018, 8 Şubat). Eni announces a gas discovery offshore Cyprus. *ENI*.
<https://www.eni.com/en-IT/media/press-release/2018/02/eni-announces-a-gas-discovery-offshore-cyprus.html>, Erişim Tarihi: 03.11.2020.
- Fan, Z. P., Che, Y. J., & Chen, Z. Y. (2017). Product sales forecasting using online reviews and historical sales data: A method combining the Bass model and sentiment analysis. *Journal of Business Research*, 74, 90-100.

Hacıoğlu, S. (2020, 10 Aralık). How Turkey is spoiling big plan for mediterranean gas. *Washington Post Daily*.

https://www.washingtonpost.com/business/energy/how-turkey-is-spoiling-big-plan-for-mediterranean-gas/2019/12/10/d12a756c-1b2a-11ea-977a-15a6710ed6da_story.html, Erişim Tarihi: 02.11.2020.

Hacaoglu. S., & Tugwell. P. (2020, 11 Eylül). The conflicts that keep Turkey and Greece at odds. *Washington Post Daily*.

https://www.washingtonpost.com/business/energy/the-conflicts-that-keep-turkey-and-greece-at-odds/2020/09/10/42830ece-f382-11ea-8025-5d3489768ac8_story.html, Erişim Tarihi: 02.11.2020.

Hadjistassou, B. C. (2011, 26 Eylül). Averting a collision between Cyprus and Turkey fueled by natural gas. *Ekathimerini*.

<https://www.ekathimerini.com/136134/article/ekathimerini/comment/averting-a-collision-between-cyprus-and-turkey-fueled-by-natural-gas>, Erişim Tarihi: 04.11.2020.

Hürriyet. (2018, 24 Temmuz). Doğu Akdeniz'de büyük oyun! 3 trilyon dolarlık rezerv. *Hürriyet*.

, Erişim Tarihi: : <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/dogu-akdenizde-buyuk-oyun-3-trilyon-dolarlik-rezerv-40906343>, 04.11.2020.

Jabeen, S., & Khan, A. W. (2017). Portrayal of pak-US relations issues in elite American press: A comparative study of editorial treatment of Washington post & New York Times (Duration 2008-2012). *Journal of Political Studies*, 24(2).

Josseran, T. (2020, 16 Kasım). Greece-Turkey: The thousand years war. *Le Figaro*.

<https://www.lefigaro.fr/histoire/grece-turquie-la-guerre-de-mille-ans-20201116>, Erişim Tarihi: 04.11.2020.

Kalaycıoğlu, S. (2020). Doğu Akdeniz'de dengeler, çıkarlar ve çıkar çatışmaları. *21.Yüzyıl Türkiye Enstitüsü*.

https://www.21yyte.org/tr/merkezler/islevsel-arastirma-merkezleri/milli-guvenlik-ve-dis-politika-arastirmalari-merkezi/dogu-akdeniz-de-dengeler-cikarlar-ve-cikar-catismalari#_ftnref2, Erişim Tarihi: 01.11.2020.

Kambas. M., & Zawadzki. S. (2019, 28 Şubat). Exxon's Cyprus gas discovery adds another giant to East Med collection. *Reuters*.

<https://fr.reuters.com/article/us-exxon-mobil-cyprus-idUSKCN1QH1O3>, Erişim Tarihi: 04.11.2020.

- Kang, D., & Park, Y. (2014). Review- based measurement of customer satisfaction in mobile service: Sentiment analysis and VIKOR approach. *Expert Systems with Applications*, 41(4), 1041-1050.
- Kanter, J. (2012, 30 Ağustos). Race for gas by Cypriot rivals adds to tensions. *New York Times*.
<https://www.nytimes.com/2012/08/31/world/europe/in-cyprus-race-for-natural-gas-adds-to-tensions.html>, Erişim Tarihi: 03.11.2020.
- Karaçin, B. B. (2012). Doğu Akdeniz'de siyasi dengeleri değiştirecek yeni bir denklem mi oluşuyor? *Analist*, 21, 10-11.
- Karan, C. (2020). Türkiye, Doğu Akdeniz'de 'yalnız kurt' politikası yerine iş birliğine yönelmeli. *Sputniknews*.
https://tr.sputniknews.com/ceyda_karan_ksen/202005211042102027-turkiye-dogu-akdenizde-yalniz-kurt-politikasi-yerine-ibirligine-yonelmeli/, Erişim Tarihi: 04.11.2020.
- Kılıç, G., Budak, İ. ve Kılıç, B. S. (2020). Kara cuma etiketlerinin Tweet istatistikleri ve duygu analizi ile sıralanması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23(1), 131-140.
- Kirschbaum, M. A., Schenk, C. J., Charpentier, R. R., Klett, T. R., Brownfield, M. E., Pitman, J. K., & Tennyson, M. E. (2010). Assessment of undiscovered oil and gas resources of the Nile delta basin province, Eastern Mediterranean (No. 2010-3027). *US Geological Survey*.
- Kolchyna, O., Souza, T.T., Treleaven, P., & Aste, T. (2015). Twitter sentiment analysis: Lexicon method, machine learning method and their combination. *arXiv preprint arXiv:1507.00955*
- Kosala, R., & Blockeel, H. (2000). Web mining research: A survey. *ACM Sigkdd Explorations Newsletter*, 2(1), 1-15.
- Kunc, M. (2007). Web mining overview. In proceedings of the 13th conference STUDENT EEICT 2007 volume (pp. 391-395). *Brno University of Technology*.
- Lazarou, A. (2011, 19 Eylül). Oil: Turkey and Cyprus clash over exploration projects. *Le Monde*.
https://www.lemonde.fr/europe/article/2011/09/19/petrole-la-turquie-et-chypre-s-affrontent-autour-de-projets-d-exploration_1574439_3214.html, Erişim Tarihi: 04.11.2020.
- Levant Basin Province, E. M. (2010). Assessment of undiscovered oil and gas resources of the. *USGS*.
<https://pubs.usgs.gov/fs/2010/3014/pdf/FS10-3014.pdf>, Erişim Tarihi: 01.11.2020.
- Liu, B. (2012). Sentiment analysis and opinion mining. *Synthesis Lectures on Human Language Technologies*, 5(1), 1-167.
- Liu, B. (2010). Sentiment analysis and subjectivity. *Handbook of Natural Language Processing*, 2, 627-666.

- Louis, C. (2020, 13 Eylül). What is the source of the tensions between Greece and Turkey which threaten regional security? *Le Figaro*.
<https://www.lefigaro.fr/international/quelle-est-la-source-des-tensions-entre-la-grece-et-la-turquie-20200913>, Erişim Tarihi: 04.11.2020.
- Merih, K. (2017). R Yazılımı veri görselleştirme ve data mining.
<http://bilisim.io/2017/03/02/r-yazilimi-veri-gorsellestrme-datamining/>, Erişim Tarihi: 15.01.2021.
- Muratoğlu, M. (2020, 15 Ocak). Türkiye'nin doğalgaz savaşı! *Sözcü*.
<https://www.sozcu.com.tr/2020/yazarlar/murat-muratoglu/turkiyenin-dogalgaz-savasi-5568320/>, Erişim Tarihi: 03.11.2020.
- Nasukawa, T., & Yi, J. (2003). Sentiment analysis: Capturing favorability using natural language processing. *In Proceedings of the 2Nd International Conference on Knowledge Capture* (pp. 70–77). New York, NY, USA: ACM.,2
- Neuman, W. L. (2017). Toplumsal araştırma yöntemleri. Nitel ve Nicel yaklaşımlar. Çev. S. Özge. (*İstanbul: Yayın Odası Yayınları*, 2006).
- New York Times. (2020, 30 Ağustos). There is a new game of thrones in the Mediterranean. *New York Times*.
<https://www.nytimes.com/2020/08/30/opinion/turkey-greece-oil-gas.html?searchResultPosition=2>, Erişim Tarihi: 03.11.2020.
- Noble Energy. (2019). Leading the Way in Cyprus. *Noble Energy*
<https://www.nblenergy.com/leading-way-cyprus>, Erişim Tarihi: 03.11.2020.
- NTV. (2020, 17 Eylül). İtalyan enerji şirketi ENI, Mısır açıklarında yeni doğal gaz rezervi buldu. *NTV*.
<https://www.ntv.com.tr/ekonomi/italyan-enerji-sirketi-eni-misir-aciklarinda-yeni-dogal-gaz-rezervi-buldu,AFCZjGY3x0mny3mEkkKTsA>, Erişim Tarihi: 01.11.2020.
- Onan, A. (2017). Türkçe Twitter mesajlarında gizli dirichlet tahsisine dayalı duygu analizi. *Akademik Bilişim*, 8-10.
- Özyurt, B. ve Akcayol, M. A. (2018). Fikir madenciliği ve duygu analizi, yaklaşımlar, yöntemler üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Bilim ve Teknik Dergisi*, 6(4), 668-693.
- Pang, B., & Lee, L. (2008). Opinion mining and Sentiment analysis. *Foundations and Trends in Information Retrieval*, 2(1-2), 1–135.
- Pani, S.K., Mohapatra, D., & Ratha, B.K. (2010). Integration of web mining and web crawler: Relevance and state of art. *Integration*, 2(03), 772-776.

- Pommier, P. (2020, 14 Eylül). Why Greece and Turkey clash in the Eastern Mediterranean. *Le Monde*.
https://www.lemonde.fr/international/article/2020/09/14/pourquoi-la-grece-et-la-turquie-s-affrontent-en-mediterranee-orientale_6052162_3210.html, Erişim Tarihi: 04.11.2020.
- Popp, M. (2020). Erdoğan risks war with Greece. *Spiegel*.
<https://www.spiegel.de/international/europe/erdogan-risks-war-with-greece-in-border-conflict-a-a87287ef-d9a1-44f0-a48a-1b13505b5084>, Erişim Tarihi: 02.11.2020.
- Ratner, M. (2016). Natural gas discoveries in the Eastern Mediterranean. *Congressional Research Service, Washington*, 1–15.
<https://fas.org/sgp/crs/mideast/R44591.pdf>, Erişim Tarihi: 04.11.2020.
- Reed, S. (2015, 28 Ekim). A gas discovery in Egypt threatens to upend Mideast energy diplomacy. *New York Times*.
<https://www.nytimes.com/2015/10/29/business/energy-environment/a-gas-discovery-in-egypt-threatens-to-upend-mideast-energy-diplomacy.html?searchResultPosition=9>, Erişim Tarihi: 03.11.2020.
- Sendker, M. (2020, 9 Şubat). Erdogans kalkulierter krieg. *Die Welt*.
<https://www.welt.de/politik/ausland/plus214732458/Tuerkei-Erdogans-Kalkuel-hinter-dem-Streit-mit-Griechenland.html?cid=onsite.onsitesearch>, Erişim Tarihi: 02.11.2020.
- Silahtaroglu, G., Baykal, E. ve Canbolat, Z. N. (2020). Weekly emotional changes amidst Covid-19: Turkish experience. *Ekonomi İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 280-304.
- Smith, H. (2019, 25 Şubat). Cyprus: likely gas field find raises prospect of tension with Turkey. *Guardian*.
<https://www.theguardian.com/environment/2019/feb/25/cyprus-gas-field-find-raises-prospect-fresh-tension-turkey-exxonmobil>, Erişim Tarihi: 02.11.2020.
- Smith, H. (2019, 28 Şubat). Huge gas discovery off Cyprus could boost EU energy security. *Guardian*.
<https://www.theguardian.com/world/2019/feb/28/huge-gas-discovery-off-cyprus-could-boost-eu-energy-security>, Erişim Tarihi: 02.11.2020.
- Smith, H. (2014, 10 Kasım). Oil and gas reserves around Cyprus give Greece and Turkey more to fight about. *Guardian*.
<https://www.theguardian.com/business/2014/nov/10/oil-gas-reserves-cyprus-greece-turkey>, Erişim Tarihi: 03.11.2020.

- Stevis, M. (2019, 15 Temmuz). E.U. Punishes Turkey for gas drilling off Cyprus coast. *New York Times*.
<https://www.nytimes.com/2019/07/15/world/europe/eu-turkey-cyprus.html>, Erişim Tarihi: 03.11.2020.
- Stratfor. (2018). The Eastern Mediterranean's new great game over natural gas. *Worldview*.
https://worldview.stratfor.com/article/eastern-mediterraneans-new-great-game-over-natural-gas?utm_source=Twitter&, Erişim Tarihi: 29.11.2020.
- Taboada, M., Brooke, J., Tofiloski, M., Voll, K., & Stede, M. (2011). Lexicon-based methods for sentiment analysis. *Computational linguistics*, 37(2), 267-307.
- Ta Nea. (2020a, 15 Eylül). Realism at all levels and in every way must be the only guide. *Ta Nea*.
<https://www.tanea.gr/2020/01/15/english-edition/editorial-realism/>, Erişim Tarihi: 04.11.2020.
- Ta Nea. (2020b, 28 Eylül). Erdogan escapes again: "We are owners of the Mediterranean". *Ta Nea*.
<https://www.tanea.gr/2020/09/28/politics/ksefyge-ksana-o-erntogan-eimaste-idioktites-tis-mesogeiou/>, Erişim Tarihi: 04.11.2020.
- Ta Nea. (2019, 10 Aralık). Turkey seeks to split gas, oil deposits of Cyprus, Greece. *Ta Nea*.
<https://www.tanea.gr/2019/12/10/english-edition/turkey-seeks-to-split-gas-oil-deposits-of-cyprus-greece/>, Erişim Tarihi: 10.12.2019.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2010). *İsrail ile GKRY Arasında İmzalanan MEB Anlaşması Hakkında Basın Açıklaması Metni*. No: 288, 21 Aralık 2010.
http://www.mfa.gov.tr/no_-288_-21-aralik-2010_-israil-ile-gkry-arasinda-imzalanan-meb-anlasmasi-hk_.tr.mfa, Erişim Tarihi: 02.11.2020.
- Tremblais, J. L. (2020, 6 Kasım). Cyprus, a hotbed of tension with Turkey. *Le Figaro*.
<https://www.lefigaro.fr/international/chypre-un-foyer-de-tension-avec-la-turquie-20201106>, Erişim Tarihi: 04.11.2020.
- Vinodhini, G., & Chandrasekaran, R. M. (2012). Sentiment analysis and opinion mining: a survey. *International Journal*, 2(6), 282-292.
- Von Nordheim, G., Boczek, K., & Koppers, L. (2018). Sourcing the Sources: An analysis of the use of Twitter and Facebook as a journalistic source over 10 years in The New York Times, The Guardian, and Süddeutsche Zeitung. *Digital Journalism*, 6(7), 807-828.
- Yang, Y.-H., & H.-H. Chen. (2012). Machine recognition of music emotion: A review, *ACM Trans. Intell. Syst. Technol*, 3(4).
- Yılmaz, Ö. ve Yılmaz, E. (2018). Alman medya ve siyasetinin 15 Temmuz FETÖ kalkışmasına bakışı. *Turkish Studies*, 13(216), 669-686.

- Yorulmaz, R. (2020). Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki enerji politikası ve etkileri. *Orta Doğu Analiz*, 11(92), 92-95.
- Zhang L., & Liu, B. (2017). Sentiment analysis and opinion mining. *Boston: Springer*, 27, 1152-1161
- Zhang, L., Ghosh, R., Dekhil, M., Hsu, M., & Liu, B. (2011). Combining lexicon-based and learning-based methods for Twitter sentiment analysis. *HP Laboratories, Technical Report HPL-2011*, 89.
- Wakim. N., Sallon. H., Imbert. L., & Jego. M. (2020, 25 Eylül). How gas is reshuffling the cards in the Eastern Mediterranean. *Le Monde*.
https://www.lemonde.fr/international/article/2020/09/25/comment-le-gaz-rebat-les-cartes-en-mediterranee-orientale_6053584_3210.html, Erişim Tarihi: 04.11.2020.